

Р І Ш Е Н Н Я

від 20 серпня 2025 р.

№ 241

Про деякі питання Державного агентства
водних ресурсів України

Комітет Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування відповідно до предметів відання розглянув деякі питання Державного агентства водних ресурсів України і зазначає.

За отриманою Комітетом інформацією Кабінетом Міністрів України планується ліквідація Державного агентства водних ресурсів України, а правонаступником його майна, прав і обов'язків планується визначити Державне агентство України з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм.

Таке рішення є неприйнятним і таким, що суперечить державним інтересам у сфері охорони довкілля та сталого розвитку, не відповідає європейським підходам і міжнародним зобов'язанням України щодо інтегрованого управління водними ресурсами.

Об'єднання повноважень з реалізації державної політики у сфері розвитку водного господарства, управління, використання та відтворення поверхневих водних ресурсів з повноваженнями у сфері рибного господарства та рибної промисловості, охорони, використання та відтворення водних біоресурсів, регулювання рибальства, призведе до загрози стабільного водозабезпечення в умовах воєнного стану, послаблення державного контролю у сфері охорони вод, конфлікту інтересів під час ухвалення управлінських рішень та втрати пріоритетності питань екологічної безпеки.

Стаття 13 Водного кодексу України визначає, що державне управління в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів здійснюється за басейновим принципом на основі державних, цільових, міждержавних та регіональних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, а також планів управління річковими басейнами.

Відповідно до статті 16 Водного кодексу України державне управління у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, в галузі управління і контролю за використанням

і охороною вод та відтворенням водних ресурсів (Державне агентство водних ресурсів України).

У рамках впровадження комплексного (інтегрованого) управління за басейновим принципом в Україні побудовано відповідну інституційну архітектуру, що включає:

Держводагентство – на міжнародному та національному рівнях,

басейнові управління водними ресурсами (компетентний орган) та басейнові ради (консультативно-дорадчий орган для залучення заінтересованих сторін – водокористувачів, громадськості, наукових установ та органів державної влади, місцевої влади та місцевого самоврядування) - на рівні річкових басейнів.

Така структура повністю відповідає статті 3 Директиви 2000/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 жовтня 2000 року про встановлення рамок для дій Співтовариства у сфері водної політики.

Ключовими функціональними повноваженнями Державного агентства водних ресурсів України є:

- реалізація державної політики, що передбачає реалізацію державних, цільових, міждержавних програм, а також координацію виконання та оновлення (кожні 6 років) планів управління річковими басейнами (ПУРБ). Відповідно до чинного законодавства організаційні заходи та звітування покладено на Держводагентство. План для Ukraine Facility та євроінтеграційні завдання потребують подальшої транспозиції права ЄС (включаючи розробку нових актів) та тісної міжсекторальної взаємодії між основними водокористувачами (сільським господарством, житлово-комунальним сектором та енергетикою);

- управління якістю води – Держводагентство є одним з двох суб'єктів моніторингу та забезпечує моніторинг поверхневих вод за хімічними, фізико-хімічними, пріоритетними та басейновими специфічними показниками, оцінку екологічного та хімічного станів масивів поверхневих вод. У сфері Держводагентства функціонує 22 лабораторії моніторингу вод, 4 з яких є регіональними (3 акредитовані за ISO/IEC 17025);

- управління кількістю води:

- міжбасейновий перерозподіл та міждержавний розподілом стоку річок і використанням прикордонних вод,

- задоволення потреб у воді шляхом встановлення режимів роботи водних об'єктів, у тому числі водосховищ Дніпровського каскаду та Дністровського комплексного гідровузла;

- дозвільно-погоджувальна діяльність (видача дозволів на спеціальне водокористування та висновків до інтегрованого довкілцевого дозволу (ІДД). Для видачі ІДД створено ІТ-систему на Єдиній екологічній платформі «ЕкоСистема». Держводагентство є компетентним органом, уповноваженим на підготовку висновку щодо видачі ІДД;

- розроблення, оновлення та затвердження водогосподарських балансів;

- державний водний кадастр за розділами «Поверхневі води» та «Водокористування»;

- управління ризиками затоплення – пропуск льодоходу, повені та паводків, забезпечення роботи АІВС «Тиса» та «Прикарпаття», участь у розробленні та реалізації планів управління ризиками затоплення;

- управління водогосподарською інфраструктурою - канали комплексного призначення, які відносяться до сфери управління Держводагентства, забезпечують міжбасейновий та/або внутрішньобасейновий перерозподіл водних ресурсів, покривають потреби населення та галузей економіки у водних ресурсах, зрошення земель та ін.

Водогосподарські організації Держводагентства забезпечують захист понад 500 населених пунктів і близько 300 тис. га земель від підтоплення, захист територій прилеглих до каскаду Дніпровського водосховища, екологічне оздоровлення та водообмін у водосховищах комплексного призначення, відведення надлишкових вод з осушених земель, централізоване водопостачання сільських населених пунктів, що користуються привізною водою, експлуатацію та підтримку в працездатному стані 3,8 тис. км захисних дамб, 2,2 тис. насосних станцій, 211 польдерних насосних станцій, 41,1 тис. гідротехнічних споруд, 42 тис. км каналів, 44,4 тис. км колекторно-дренажної мережі, 160 водосховищ.

У рамках переговорів про вступ України до ЄС, Держводагентство є співвиконавцем 14 актів ЄС, з них 9 по сектору «Якість води» Розділу 27.

Держводагентством здійснюється повна підготовка необхідних матеріалів (опитувальника, презентації, опис стану впровадження відповідно до форми внеску до переговорної позиції) по 2 актах ЄС - Директиви 2000/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради про встановлення рамок для діяльності Співтовариства у сфері водної політики зі змінами (ВРД ЄС) та Директиви 2008/105/ЄЕК про стандарти якості навколишнього середовища у сфері водної політики (ЕНЯ).

Окрім того, пріоритети ЄК на 2024-2029 роки виокремлюють питання водостійкості. Європейська стратегія водостійкості (прийнята у 2025 році) спрямована на боротьбу з дефіцитом води, покращення управління водними ресурсами, розширення доступу до чистої води, стимулювання інновацій та відновлення порушеного водного циклу. Це нові зобов'язання для України як країни – кандидата.

Агентством забезпечується виконання міжнародних зобов'язань у рамках двосторонніх міжурядових угод з питань водного господарства на прикордонних водах з усіма суміжними країнами та конвенцій, які охоплюють широкий спектр питань, спрямованих на охорону та збереження водних ресурсів у транскордонних річкових басейнах. Рішеннями Уряду України призначено Уповноважених Уряду України з виконання вищезазначених міжурядових Угод та їх заступників зі складу Держводагентства. Виконання зобов'язань України у рамках Дністровської комісії та Міжнародної комісії із захисту річки Дунай забезпечується Держводагентством.

Окрім того, пріоритетом України є приєднання до Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Правові інструменти, що потребують імплементації:

➤ Принципи управління водними ресурсами ОЕСР (OECD Principles on Water Governance), які передбачають чітке розмежування ролей між органами влади, але при цьому важливе значення має узгодженість політики у водному секторі та між секторами:

➤ Рекомендація Ради ОЕСР щодо водних ресурсів (OECD Council Recommendation on Water), яка спрямована на забезпечення сталого фінансування та інвестування у водний сектор шляхом формування політики управління попитом на воду на загальнодержавному та регіональному рівні, сприяння підвищенню ефективності водокористування з метою зменшення навантаження на ресурси поверхневих та підземних вод, забезпечуючи оптимальний режим розподілу води та сталий запас ресурсів.

Комітет зазначає, що реалізація державного управління водними ресурсами, євроінтеграційних та міжнародних зобов'язань не можуть поєднуватись з реалізацією інших функцій, пов'язаних з основними водоемними секторами - сільським господарством, житлово-комунальним господарством та енергетикою, та потребують функціонування окремого органу влади, орієнтованого на вирішення водних питань.

Крім того, досвід сусідніх країн та країн-членів ЄС, зокрема: Республіка Молдова, Республіка Польща, Румунія, Словаччина, Чехія, Хорватія, Словенія, Франція, Нідерланди, Іспанія, Португалія, Данія, Швеція, Австрія, свідчить про важливість функціонування «водних» Агентств як окремого органу влади.

Наслідками відсутності окремого центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, управління, використання та відтворення поверхневих водних ресурсів буде:

- послаблення ролі України на міжнародній арені (представництво водних комісій, участь у міжнародних заходах (Водна Конференція ООН, COP і ін) передбачає керівний рівень країн-підписантів угод, договорів);
- зменшення обсягів залучення інвестицій у водний сектор (внаслідок зниження спроможності реалізації та ефективності діючих та планованих міжнародних проектів);
- послаблення інституційної спроможності водного сектору (кадровий дефіцит внаслідок низької оплати праці та відсутності спеціалістів з інституційною пам'яттю);
- сповільнення впровадження євроінтеграційних зобов'язань (потребують достатньої та фахової кількості людських та фінансових ресурсів для аналізу законодавства, розроблення нових актів та практичної імплементації);
- погіршення управління та реагування у критичних ситуаціях (аварійного забруднення, у тому числі внаслідок воєнних дій);

- виникнення конфліктів між водокористувачами у разі ліквідації та/або об'єднання Агентства.

Комітет також відмічає, що виконання критично важливих завдань, що здійснює Державне агентство водних ресурсів України потребує зміцнення інституційної моделі управління водними ресурсами із чітким розподілом повноважень між центральними і місцевими органами влади, басейновими радами та операторами водогосподарських структур, зміцнення фінансового забезпечення через залучення міжнародної технічної допомоги, інвестицій для відновлення та модернізації водогосподарського комплексу, збереження кадрового потенціалу, навчання, підготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері управління водними ресурсами відповідно до європейських вимог.

Відсутність окремої інституції та ігнорування водних питань призведе до катастрофічних наслідків – відсутності питної води у достатній кількості, що має прямий вплив на здоров'я населення.

Під час розгляду питання на засіданні Комітету, народними депутатами України - членами Комітету висловлено застереження, що подібні рішення не повинні прийматися без широкого залучення стейкхолдерів до обговорення. Прослідковується прямий конфлікт цілей та функцій, особливо зважаючи на те, що Європейський Союз чітко розмежовує політику управління водними ресурсами та меліорацію. Можливе порушення принципу інтегрованого управління водними ресурсами, оскільки європейський підхід – це басейновий принцип, а злиття з меліоративними функціями знижує пріоритет екології та підриває інтегроване управління. Існують ризики для виконання екологічних зобов'язань на шляху до вступу в ЄС, оскільки Україна зобов'язалась впроваджувати водні рамкові директиви. Члени Комітету також зазначили, що існує ризик послаблення природоохоронної складової, що в кінцевому підсумку може привести до кліматичної міграції.

Звернули увагу народні депутати України також на відсутність обґрунтування пропозиції Уряду щодо ліквідації Державного агентства водних ресурсів України, відсутність фінансово-економічних розрахунків, а також аналізу наслідків прийняття такого рішення в частині збереження захисту довкілля.

Представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини під час розгляду питання підтримала обурення народних депутатів України – членів Комітету щодо можливого рішення Уряду, оскільки воно є неприйнятним та таким, що не підтримується Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, суперечить інтересам громадян України у сфері охорони довкілля та сталого розвитку, а також не відповідає європейським підходам і міжнародним зобов'язанням України щодо інтегрованого управління водними ресурсами. Представник Уповноваженого підтримала думку народних депутатів України, що в умовах мінливого клімату є потреба в ощадливому використанні водних ресурсів, моніторингу їх стану та впровадження сталих політик, завдяки чому можливо буде забезпечити і економічні інтереси суспільства. Зазначила про

неприпустимість прийняття такого рішення та зміни фокусу з екологічної складової на економічну.

Члени Комітету висловили пропозицію звернутися до Кабінету Міністрів України із закликом зберегти Державне агентство водних ресурсів України як окремий центральний орган виконавчої влади та забезпечити його подальший розвиток і посилення інституційної спроможності для належного виконання завдань з управління, відновлення, охорони водних ресурсів, гарантування екологічної безпеки, громадського здоров'я, адаптації до кліматичних змін та досягнення критеріїв членства України в ЄС у сфері охорони довкілля та водного управління.

За результатами розгляду Комітет **в и р і ш и в:**

1. Звернутися до Кабінету Міністрів України:

✓ щодо неприпустимості ліквідації Державного агентства водних ресурсів України та визначення Державного агентства України з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм правонаступником його майна, прав і обов'язків;

✓ стосовно надання Комітету обґрунтування пропозиції Уряду щодо ліквідації Державного агентства водних ресурсів України та визначення Державного агентства України з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм правонаступником його майна, прав і обов'язків, фінансово-економічних розрахунків, а також аналізу наслідків прийняття такого рішення в частині збереження захисту довкілля.

2. Направити лист Комітету до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з проханням висловити Кабінету Міністрів України свою позицію щодо можливої ліквідації Державного агентства водних ресурсів України та визначення Державного агентства України з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм правонаступником його майна, прав і обов'язків.

3. Рішення Комітету направити до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України та Державного агентства водних ресурсів України.

Голова Комітету

О. БОНДАРЕНКО

